

Veda Словена

Мистерия или мистификация?

Кой е Стефан Веркович? В Съединените щати неговият аналог би бил американизиран мексиканец от африкански произход, заселил се в индиански територии, за да популяризира американската идея. Вместо това се заема да убеждава индианците, че са с холандски корен.

Възможен религиозен профил: католик, прекръстил се в баптист, който се посвещава на изучаване на религиозните обичаи на инките.

За Северна Америка такова CV звучи не много правдоподобно, но в контекста на балканския миш-маш си е в реда на нещата. Веркович е сърбизиран хърватин от Босна, който е изпратен в средата на XIX в. да защитава сръбската кауза сред македонците, но вместо това я предава в полза на българите. Той е францисканец, преминал към православие, но посветил живота си на славянското езичество.

Като се има предвид биографията на Веркович, сигурно не е чудно, че той забърква един от най-големите литературни скандали в историята на славянския свят, тътенът от който се носи и до днес. През 1874 г. в Белград и през 1881 г. в Санкт Петербург той публикува две солидни томчета, озаглавени *Ведата Словена - български народни песни от предисторическата и предхристиянската епоха*.

23 809-те стиха в тях, нарочени за събрано из Родопите народно творчество, ►

The Veda Slovena

Mystery or Mystification?

Who was Stefan Verkovic? His equivalent in the United States would have been a Chicano of African descent, sent to Indian territory to advocate for the American dream, who then instead took to persuading the Indians that they had Dutch roots. A possible religious profile for this character would be a Catholic convert to Baptism, who devoted his life to studying the religious practices of the Incas.

Such a CV would be highly unlikely in North America, but in the context of the Balkan stew, it is par for the course. Verkovic was a Serbified Croat from Bosnia, who was sent to defend the Serbian cause amongst the Macedonians in the mid-19th Century.

However, he ended up betraying that mission in favour of the Bulgarians. He was a Franciscan who converted to Eastern Orthodoxy, but devoted his life to Slavic paganism.

Bearing Verkovic's biography in mind, it is no wonder that he became embroiled in one of the greatest literary scandals in the history of the Slavic world, reverberations from which can still be felt today. He published the *Veda Slovena: Bulgarian Folk Songs of the Prehistoric and Pre-Christian Age*, two thick tomes which came out in Belgrade in 1874 and Saint Petersburg in 1881.

The volume's 23,809 lines of verse, which Verkovic claimed were folklore recorded in the Rhodope Mountains, created a furore in European intellectual circles, as they seemed to reveal that the Slavs had an epos dating ►

взривяват интелектуалния свят в Европа с разкритията, че славяните пазят епос, създаден по времето на индоевропейската общност (IV-II хилядолетие пр. Хр.) и памет за Орфей и Троянската война, да не говорим за по-нови и банални явления от типа на Филип II и Александър Македонски.

Можем да си представим какво въздействие има новината в Париж, Лондон или Москва, където малко по-рано са открили и още не могат да разчетат епоса ►

from the time of the Indo-European civilisation (4th-2nd Millennium BC), which referred to Orpheus and the Trojan War, not to mention a number of later, more banal phenomena such as Philip II and Alexander the Great.

One can only imagine the effect this news had in Paris, London, and Moscow, in which the Gilgamesh epos from 2,000 BC, the oldest known literary work in the world, had been discovered some time earlier; its translation was still being struggled with. ►

на Гилгамеш от 2000 г. пр. Хр. - най-старото литературно произведение на света.

“Един общ вик от възхищение, от учудване, от неверие процепи тихата и безшумна дотогава атмосфера на филолозите”, пише по онова време българският писател Иван Вазов. “Част от слависткия печат, гръмка и с горещи думи, поздравя великото откритие; Гайтлер и немецът Хан ръкопляскаха; в парижката катедра на славянските езици ученият професор Ходзко обяви, че народ, който е създал такива песни, е един най-поетически народ; че *Веда Словена* внася една революция в историческата наука на Изток, в която осветява нова ера”.

Стефан Веркович е “продуцент” на *Веда Словена*, но зад “записването”, или по-вероятно - написването на славянския аналог на *Плачът на Гилгамеш* стои българин - Иван Гологанов. Брат на митрополита на Скопие и на игумена на Бачковския манастир, той е добре образован човек със задълбочени познания по старогръцки и новогръцки, класическа митология и експерт по творчеството на Омир.

Преди да срещне Стефан Веркович, Гологанов води скромен живот на селски учител в село Търлис, до днешния гръцки град Сидерокастрон в Южните Родопи. Срещу 300 гроша месечно, предложени от сърбина обаче, той с готовност се отказва от учителската кариера и в продължение на две години “събира” стихове. Както самият той обяснява - записвайки по панаирите речитативите на местните помаци - изповядващи ислям славяни.

По какъвто и начин да е работил Гологанов, той явно е писал здравата - според думите ►

“A collective outcry of admiration, surprise, and disbelief shattered the silence of the hitherto noiseless atmosphere of the philologists,” the Bulgarian writer Ivan Vazov wrote at the time. “Part of the Slavic press welcomed the great discovery loudly and fervently, Geitler and German Han applauded it, and at the Paris Faculty of Slavonic Languages the scholar Professor Hodzko declared that the nation which created such songs was one of the most poetic nations: the *Veda Slovena* heralded a

revolution in the science of the history of the East, ushering in a new era.”

Stefan Verkovic was the “impresario” of the *Veda Slovena* but it was a Bulgarian, Ivan Gologanov, who had been responsible for the “recording” – or more likely, the writing – of the Bulgarian answer to *The Epic of Gilgamesh*. A brother of the Skopje metropolitan and the abbot of Bachkovo Monastery, Gologanov was a well-educated man with a solid knowledge of ancient and modern Greek and classical mythology, and an expert on Homer.

Before meeting Stefan Verkovic, Gologanov had lived the humble life of a village teacher in Turlis, near the present-day Greek town of Siderokastron in the southern Rhodope Mountains. However, he gladly gave up his teaching career for the 300 silver Groschen a month offered to him by the Serb, and spent two years “collecting” the poems. According to his own explanation, he would go to fairs and record the oral traditions of the local Pomaks, Slavs of the Islamic faith.

Whatever Gologanov’s working methods, he must have written quite furiously: according to his publisher, Verkovic, the poems included ►

на издателя му Веркович, публикуваните стихове са само една десета част от събраните от неговия помощник. Ако българинът е създал 240 000 стиха за 10 години, това означава, че трябва да е писал поне по три страници поезия всеки божи ден - факт, пред който дори Иван Вазов не успява да съдържи възхищението си, наричайки Гологанов "чудовищно плодовит Омир".

След като публикуването на двата тома стихове хвърля бомба сред европейските литератори, те се разделят на два лагера: докато едните впечатлено размишляват над посланията на невероятното откритие, други го наричат мистификация. Много от българските интелектуалци незабавно отхвърлят всяка възможност *Веда Словена* да е автентичен фолклор.

Пенчо Славейков, Марин Дринов и Константин Иречек направо обвиняват Гологанов в измама, като основните им аргументи са два: стотината събрани дотогава родопски песни изобщо не споменават нито Орфей, нито индийски божества и са много по-кратки. Явно след началния възторг тяхното мнение започва сериозно да надделява, защото в един момент Вазов отбелязва, че ►

in the published work represented just a tenth of those collected by his associate. If the Bulgarian actually generated 240,000 lines of text over 10 years, then he must have written down at least three pages of poetry every single day. This was a phenomenon that even Ivan Vazov could not help but admire, calling Gologanov a "wondrously prolific Homer."

After the initial bombshell of the publication of the two volumes, European literary experts split in two camps: while some were highly impressed and pondered the messages in the incredible finding, others called it a "mystification." Many Bulgarian intellectuals rejected outright any possibility that the *Veda Slovena* could be authentic folklore.

Pencho Slaveykov, Marin Drinov, and Konstantin Ireček openly accused Gologanov of falsification, based on just two fundamental arguments regarding the hundred or so Rhodope songs collected up until then: they had mentioned neither Orpheus nor any Hindu gods, and they were much shorter. Obviously, after the initial ecstasy engendered by the "discovery," the sceptical viewpoint began to outweigh that of those who believed in the authenticity of the *Veda Slovena*, because at one point Vazov mentioned that it had been "...indicted as a ►

CASA VIVA OFFERS:

Perfect location in the centre of Sofia!
90 exclusive apartments, differentiated
into 1, 2 and 3-bedroom units!

Magnificent panoramic views and guaranteed privacy! Unique combination of all complex facilities and services - garden, outdoor pool and jacuzzi, fitness centre, open-air barbecue, specially designed children's area, restaurant, 24-hour security!
Secured underground parking lot!
24-hour room service, laundry service and monthly maintenance!

CASA VIVA - an extremely attractive investment in Bulgaria!

CASA VIVA

FIND YOUR HOME IN SOFIA!
CASA VIVA residential area!
+ 359 888 257 337
www.casaviva-bg.com

Веда Словена беше осъдена без съд като мистификация. Един път станало това, всеки забрави *Веда Словена*, небрежното равнодушие замести и последния косъм интерес към нея”.

Но това, което окончателно я зачерква за научния свят, са поредицата неуспешни опити да се потвърди автентичността на стиховете. Най-бързо реагира френското правителство - то на два пъти изпраща мисионери, които не успяват да намерят никакви окуражаващи следи.

По-късно българското правителство прави единствен опит, изпращайки на проучване Петко Славейков. Той цял месец се мотае из Родопите, за да се установи най-накрая, че е посетил грешния им край.

През това време Веркович, според свидетелствата на неговите съвременници, е силно потресен от твърденията за мистификация. Той съвършено вярва в автентичността на *Веда Словена* и даже, както пише Вазов, “питаеше блага надежда, че времето само ще му дойде на помощ и ще убеди противниците на *Веда Словена* в пълната нейна неподложност и истинност”.

Явно убеждението му обаче започва да се разклаща, защото в един момент той сам се ►

‘mystification’ without any court. Once this happened, everyone forgot about the *Veda Slovena*, and a breezy indifference replaced the last shred of interest in it.”

But the thing that discredited the work irrevocably in the scholarly world was the series of unsuccessful attempts that were made to prove the verses’ authenticity. The French government had been the quickest to act: it sent emissaries twice, but they failed to find any encouraging traces.

Later, the Bulgarian government made its only effort to verify the work, sending Petko Slaveykov to the Rhodopes to investigate. He wandered around for an entire month, only to establish in the end that he had visited the wrong part of the mountain range.

At the time, Verkovic was deeply shocked by the allegations of falsification, as recounted by his contemporaries. He believed wholeheartedly in the authenticity of the work and even, Vazov wrote, “cherished a hope that time would come to his aid in convincing the adversaries of the *Veda Slovena* of its complete veracity and genuineness.”

However, he must have begun to lose that conviction, because at some point he went to check things out for himself. In the villages he ►

отправя на проверка. Не открива из селата нито цитираните от Гологанов певци, нито някого, който да ги познава.

Това, общо взето, е краят на популярността на *Веда Словена* сред научния свят, или както Вазов цветисто се изразява, нейното “изпарение”. Понеже България, подобно на по-голямата част от Балканите като провинция на Османската империя, проспива европейския Ренесанс, мистификацията като литературен акт не събужда никакъв интерес и съчувствие. Докато в Европа Джеймс Макферсън става знаменитост, издавайки романтични стихове, приписвани на шотландския бард Осиан, Проспер Мериме печата пиеси от името на несъществуващата актриса Клара Гасул, а Александър Пушкин пресъздава в поеми историите, разказвани от измисления сръбски писател Магланович, в България Гологанов така и не успява да се превърне в литературно събитие.

Ако някои български интелектуалци остават на негова страна, то е, защото оценяват действията му като патриотични. Вероятно една от причините за това злощастно развитие е, че най-големите писателски авторитети тогава жлъчно отричат художествената стойност на *Веда Словена*.

“От поезия ни сянка не може да се намери, даже и смисъл много малко ще уловиш” - коментира Вазов, добавяйки, че томчетата са не друго, а “една безкрайна галиматия”.

Но може би по-сериозният проблем е, че загадката с произхода на *Веда Словена* никога не получава окончателен отговор. А това, според теорията на Мишел Фуко, е сигурен начин въпросът за естетиката да остане да виси в неопределеност, очаквайки присъдата на историята.

Истинското четене на издадените от Веркович стихове дори не може да започне, или поне така твърди френският философ. Читателят и до днес не знае какъв код, зависим от идентичността на автора, да приложи. Не напомня ли това за проблема с прочита на конфликтите в бивша Югославия?

visited, he could find neither the bards that Gologanov had cited, nor anyone who had ever heard of them. This, more or less, brought the popularity of the *Veda Slovena* in the scholarly world to an end – or, as Vazov more dramatically put it, to its “vaporisation.”

Since Bulgaria, like the rest of the Balkan lands within the Ottoman Empire, had missed out on the European Renaissance, the notion of fabrication-as-a-literary-act aroused no interest or sympathy. While James MacPherson had become a celebrity elsewhere in Europe by publishing romantic poetry attributed to the Scottish bard Ossian, Prosper Mérimée had printed plays under the name of the nonexistent actress Clara Gazul, and Alexander Pushkin had written poems “retelling” stories

by the made-up Serbian writer Maglanovic, at that time in Bulgaria there was no chance of Gologanov becoming a literary sensation.

If there were a few Bulgarian intellectuals who remained on his side, that was only because they considered his action to be patriotic.

One of the reasons for these unfortunate developments was probably the fact that the greatest literary authorities of the time quite caustically dismissed the artistic merit of the *Veda Slovena*. “Of poetry, one cannot discern even the

slightest trace; even of meaning one can only apprehend the tiniest bit,” Vazov commented, adding that the volumes were nothing more than “an endless stream of balderdash.”

But perhaps the more serious issue is the fact that the mystery of the verses’ origin has never been solved. And that, according to Michel Foucault, is one way to ensure that the matter of aesthetics is left hovering indefinitely, awaiting the verdict of history. Any proper interpretation of the poems published by Verkovic cannot even begin, or, at least, that is what the French philosopher’s theory claims.

To this day, the reader does not know what code, independent of the author’s identity, to apply. Doesn’t that remind you of the problems related to interpretation of the conflicts in the former Yugoslavia?